

КОНВЕНЦІЯ

про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення

Офіційний переклад.

Держави, які підписали цю Конвенцію,

визнаючи те, що дитині для повного та гармонійного розвитку її особистості необхідно рости в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові та розуміння,

пам'ятаючи про те, що кожна держава повинна вжити як пріоритетне завдання відповідних заходів, щоб забезпечити залишення дитини на виховання в сім'ї, з якої вона походить;

визнаючи те, що міждержавне усиновлення може надати переваги постійної сім'ї дитині, для якої відповідної сім'ї не може бути знайдено в державі її походження;

будучи переконаними в необхідності вжиття заходів для того, щоб забезпечити здійснення міждержавного усиновлення з максимальним урахуванням найвищих інтересів дитини та з дотриманням її основних прав, а також щоб запобігти викраденню, продажеві дітей або торгівлі ними;

бажаючи створити загальні положення із цією метою, беручи до уваги принципи, викладені в міжнародних документах, зокрема в Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини від 20 листопада 1989 року та Декларації Організації Об'єднаних Націй про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту й благополуччя дітей, особливо у випадку передачі дітей на виховання та усиновлення їх на національному та міжнародному рівнях (Резолюція Генеральної Асамблеї 41/85 від 3 грудня 1986 року);

домовилися про таке:

Глава I

Сфера застосування Конвенції

Стаття 1

Цілями цієї Конвенції є:

- а) створити гарантії для забезпечення здійснення міждержавного усиновлення у найвищих інтересах дитини та з дотриманням її основних прав, визнаних у міжнародному праві;
- б) створити систему співробітництва між Договірними Державами для забезпечення дотримання таких гарантій і завдяки цьому запобігти викраденню, продажеві дітей або торгівлі ними;
- в) забезпечити визнання в Договірних Державах усиновлень, здійснених згідно із цією Конвенцією.

Стаття 2

1. Ця Конвенція застосовується у випадках, коли дитина, яка зазвичай проживає в одній Договірній Державі (далі - Держава походження), переїхала, переїздить або повинна переїхати до іншої Договірної Держави (далі - Держава, що приймає) після її усиновлення в Державі походження подружжям чи особою, що зазвичай проживають у Державі, що приймає, або з метою такого усиновлення в Державі, що приймає, чи в Державі походження.

2. Конвенція охоплює лише ті усиновлення, які створюють постійний зв'язок між батьками та дітьми.

Стаття 3

Конвенція не застосовується, якщо згод, зазначених у пункті "с" статті 17, не було надано до досягнення дитиною вісімнадцяти років.

Глава II

Вимоги до міждержавного усиновлення

Стаття 4

Усиновлення в рамках цієї Конвенції здійснюється лише тоді, коли компетентні органи Держави походження:

- a) установили, що дитина може бути усиновлена;
- b) визначили, належним чином розглянувши можливості влаштування дитини в Державі походження, що міждержавне усиновлення є в найвищих інтересах дитини;
- c) переконались у тому, що:
 - 1) з особами, установами та органами, згода яких необхідна для усиновлення, були необхідною мірою проведені консультації та вони були належним чином поінформованими про наслідки їхньої згоди, зокрема про те, чи призведе чи не призведе усиновлення до припинення правових відносин між дитиною та сім'єю її походження;
 - 2) такі особи, установи та органи дали свою згоду добровільно, у встановленій юридичній формі, та висловили або засвідчили її письмово;
 - 3) згоди не були одержані за винагороду чи компенсацію будь-якого роду й не були відкликані та
 - 4) згода матері, коли це вимагається, була дана тільки після народження дитини, а також
- d) переконались, з урахуванням віку та ступеня зрілості дитини, що:
 - 1) з дитиною порадилися та належним чином її поінформували про наслідки усиновлення та її згоди на усиновлення у тих випадках, коли така згода є необхідною;
 - 2) були враховані бажання та думка дитини;

3) згода дитини на усиновлення у тих випадках, коли така згода є необхідною, була дана добровільно, у встановленій юридичній формі, і була висловлена чи засвідчена письмово та

4) така згода не була одержана за винагороду чи компенсацію будь-якого роду.

Стаття 5

Усиновлення в рамках цієї Конвенції здійснюється лише тоді, коли компетентні органи Держави, що приймає:

a) визначили, що ймовірні усиновлювачі дитини мають право бути усиновлювачами та підходять для цього;

b) переконались, що з майбутніми усиновлювачами були необхідною мірою проведені консультації, та

c) визначили, що дитині дозволено чи буде дозволено в'їхати до цієї Держави та постійно проживати в ній.

Глава III

Центральні органи та акредитовані організації

Стаття 6

1. Договірна Держава визначає центральний орган для виконання обов'язків, покладених на такі органи згідно із цією Конвенцією.

2. Федеральні держави, держави з більш ніж однією правовою системою або держави, які мають автономні територіальні одиниці, можуть визначити більш ніж один центральний орган та визначити територіальний або суб'єктний обсяг їхніх функцій. У випадках, коли держава визначила більш ніж один центральний орган, вона визначає той центральний орган, до якого може бути надіслане будь-яке повідомлення для передачі відповідному центральному органу в цій державі.

Стаття 7

1. Центральні органи співробітничать один з одним та сприяють співробітництву між компетентними органами у своїх Державах для захисту дітей та досягнення інших цілей Конвенції.

2. Вони безпосередньо вживають усіх відповідних заходів для:

a) надання інформації про закони своїх Держав стосовно усиновлення та іншої загальної інформації, наприклад статистичних даних і стандартних форм;

b) інформування один одного про функціонування Конвенції та, наскільки це можливо, усунення будь-яких перешкод в її застосуванні.

Стаття 8

Центральні органи вживають, безпосередньо або через державні органи, усіх належних заходів для запобігання отриманню неналежної фінансової або іншої вигоди у зв'язку з усиновленням та уникнення будь-якої практики, яка суперечить цілям Конвенції.

Стаття 9

Центральні органи вживають, безпосередньо або через державні органи чи інші організації, належним чином акредитовані у своїй Державі, усіх необхідних заходів, зокрема для того, щоб:

- a) збирати, зберігати інформацію про становище дитини й майбутніх усиновлювачів та обмінюватися такою інформацією, наскільки це необхідно для здійснення усиновлення;
- b) сприяти процедурі усиновлення, дотримуватись і прискорювати її;
- c) сприяти розвитку консультативної допомоги з питань усиновлення та послуг, що надаються після здійснення усиновлення, у своїх Державах;
- d) надавати один одному загальні оціночні доповіді про досвід у сфері міждержавного усиновлення;
- e) відповідати, наскільки це дозволено законодавством їхньої Держави, на обґрунтовані запити від інших центральних органів або державних органів про надання інформації стосовно конкретного випадку усиновлення.

Стаття 10

Акредитація може бути надана лише тим організаціям, які доводять, що вони є компетентні належним чином виконувати завдання, що можуть бути на них покладені та зберігаються за ними лише за таких умов.

Стаття 11

Акредитована організація:

- a) має лише неприбуткові цілі згідно з такими умовами та в таких межах, які можуть бути встановлені компетентними органами Держави акредитації;
- b) керується та комплектується персоналом, який відповідає етичним стандартам і має підготовку або досвід для роботи у сфері міждержавного усиновлення, та
- c) підлягає наглядові з боку компетентних органів цієї Держави стосовно свого складу, діяльності й фінансового стану.

Стаття 12

Організація, акредитована в одній Договірній Державі, може діяти в іншій Договірній Державі, лише якщо компетентні органи обох Держав уповноважили її на це.

Стаття 13

Назви центральних органів та, у разі необхідності, обсяг їхніх функцій, а також назви та адреси акредитованих організацій повідомляються кожною Договірною Державою Постійному бюро Гаазької конференції з міжнародного приватного права.

Глава IV

Процедурні вимоги до міждержавного усиновлення

Стаття 14

Особи, які зазвичай проживають у Договірній Державі та бажають усиновити дитину, яка зазвичай проживає в іншій Договірній Державі, звертаються до центрального органу Держави свого звичайного місця проживання.

Стаття 15

1. Якщо центральний орган Держави, що приймає, переконався, що заявники можуть бути усиновлювачами та підходять для цього, він готує висновок, який містить інформацію про їхні особи, можливість бути усиновлювачами та придатність до усиновлення, біографічні дані, медичну картку та історію сім'ї, відомості про соціальне середовище, причини усиновлення, здатність здійснити міждержавне усиновлення, а також характеристику дітей, яких вони готові виховувати.

2. Він передає висновок центральному органу Держави походження.

Стаття 16

1. Якщо центральний орган Держави походження переконався, що дитина може бути усиновлена, то він:

а) готує висновок, який містить інформацію про її особу, можливість бути усиновленою, біографічні дані, історію сім'ї, медичну картку, а також медичні картки членів сім'ї дитини, відомості про соціальне середовище та будь-які особливі потреби дитини;

б) належним чином ураховує виховання дитини, її етнічне походження, а також релігійне та культурне виховання;

в) переконується, що були одержані згоди відповідно до статті 4, та

г) визначає, зокрема на підставі висновків, які стосуються дитини й майбутніх усиновлювачів, чи є запропоноване влаштування дитини в її найвищих інтересах.

2. Він передає центральному органу Держави, що приймає, свій висновок про дитину, підтвердження того, що необхідні згоди одержано, та виклад причини свого рішення про таке влаштування, не розголошуючи особи матері та батька, якщо в Державі походження розголошувати їхню особу не можна.

Стаття 17

Будь-яке рішення про те, що дитина повинна бути довірена майбутнім усиновлювачам, може бути прийняте, у Державі походження, лише якщо:

- a) центральний орган цієї Держави переконався, що майбутні усиновлювачі надали свою згоду;
- b) центральний орган Держави, що приймає, схвалив таке рішення у випадках, коли таке схвалення вимагається відповідно до законодавства цієї Держави або центральним органом Держави походження;
- c) центральні органи обох Держав погодилися з тим, що усиновлення може бути здійснене, та
- d) згідно зі статтею 5 було визначено, що майбутні усиновлювачі можуть бути усиновлювачами й підходять для цього та що дитині дозволено чи буде дозволено в'їхати до Держави, що приймає, та постійно проживати в ній.

Стаття 18

Центральні органи обох Держав уживають усіх необхідних заходів, щоб одержати для дитини дозвіл на виїзд із Держави походження, а також на в'їзд до Держави, що приймає, і постійне проживання в ній.

Стаття 19

1. Передача дитини до Держави, що приймає, може бути здійснена, лише якщо було виконано вимоги статті 17.
2. Центральні органи обох Держав забезпечують здійснення такої передачі за безпечних і належних умов та, якщо це можливо, у супроводі усиновлювачів або майбутніх усиновлювачів.
3. Якщо передачі дитини не було здійснено, то висновки, про які йдеться в статтях 15 і 16, повинні бути повернені тим органам, які їх надіслали.

Стаття 20

Центральні органи інформують один одного про хід усиновлення й заходи, ужиті для його завершення, а також про хід улаштування дитини, якщо вимагається випробувальний строк.

Стаття 21

1. У випадках, коли усиновлення повинно відбутися після передачі дитини до Держави, що приймає, і центральний орган цієї Держави вважає, що подальше перебування дитини з майбутніми усиновлювачами не відповідає найвищим інтересам дитини, такий центральний орган уживає необхідних заходів для захисту дитини, зокрема:
 - a) для відібрання дитини в майбутніх усиновлювачів і забезпечення їй тимчасового піклування;
 - b) після консультацій із центральним органом Держави походження - для організації невідкладного нового влаштування дитини з метою її усиновлення або, якщо це недоцільно, організації альтернативного довгострокового піклування; усиновлення не

буде здійснене доти, доки центральний орган Держави походження не буде належним чином поінформований про нових майбутніх усиновлювачів;

с) для організації повернення дитини як останнього заходу, якщо цього вимагають її інтереси.

2. З урахуванням віку та ступеня зрілості дитини з нею консультуються і, у відповідних випадках, одержують її згоду стосовно заходів, яких уживають згідно із цією статтею.

Стаття 22

1. Функції центрального органу згідно із цією главою можуть виконуватися державними органами або організаціями, акредитованими згідно з главою III, настільки, наскільки це дозволено законодавством його Держави.

2. Будь-яка Договірна Держава може заявити депозитарієві Конвенції, що функції центрального органу згідно зі статтями 15 - 21 в обсязі, дозволеному її законодавством, та за умови нагляду компетентних органів цієї Держави можуть виконуватись у такій Державі також організаціями чи особами, які:

а) відповідають вимогам чесності, професійної компетентності, досвідченості й підзвітності перед цією Державою та

б) відповідають етичним стандартам і мають підготовку або досвід для роботи у сфері міждержавного усиновлення.

3. Договірна Держава, яка робить заяву, передбачену в частині 2, повідомляє Постійному бюро Гаазької конференції з міжнародного приватного права назви цих організацій та імена осіб, а також їхні адреси.

4. Будь-яка Договірна Держава може заявити депозитарієві Конвенції, що усиновлення дітей, які зазвичай проживають на її території, можуть здійснюватися, лише якщо функції центральних органів виконуються згідно із частиною 1.

5. Незважаючи на будь-яку заяву, зроблену згідно із частиною 2, за підготовку висновків, передбачених у статтях 15 і 16, у кожному випадку відповідає центральний орган або інші органи чи організації відповідно до частини 1.

Глава V

Визнання та наслідки усиновлення

Стаття 23

1. Усиновлення, посвідчене компетентним органом Держави усиновлення як таке, що було здійснене відповідно до Конвенції, визнається в силу закону в інших Договірних Державах. У посвідченні зазначається, коли та ким були надані згоди згідно з пунктом "с" статті 17.

2. Кожна Договірна Держава під час підписання, ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання повідомляє депозитарієві Конвенції найменування та функції органу чи органів, які мають право видавати посвідчення в цій Державі. Вона також повідомляє депозитарієві про будь-які зміни назв цих органів.

Стаття 24

У визнанні усиновлення може бути відмовлено в Договірній Державі, тільки якщо усиновлення явно суперечить її публічному порядку, з урахуванням найвищих інтересів дитини.

Стаття 25

Будь-яка Договірна Держава може заявити депозитарієві Конвенції, що вона не буде зобов'язана згідно з положеннями цієї Конвенції визнавати усиновлення, здійснені згідно з угодою, укладеною на підставі частини 2 статті 39.

Стаття 26

1. Визнання усиновлення включає визнання:

- a) такого правового зв'язку між дитиною та її усиновлювачами, який існує між батьками та дитиною;
- b) батьківської відповідальності усиновлювачів за дитину;
- c) припинення правових відносин між дитиною та її матір'ю й батьком, які існували раніше, якщо усиновлення має такі наслідки в Договірній Державі, в якій воно було здійснене.

2. У випадку, коли усиновлення зумовлює припинення тих правових відносин між дитиною та батьками, які існували раніше, дитина має в Державі, що приймає, та в будь-якій іншій Договірній Державі, в якій усиновлення визнається, такі самі права, які виникають у результаті усиновлень, що мають цей наслідок у кожній такій Державі.

3. Попередні частини не перешкоджають застосуванню будь-якого положення, яке є сприятливішим для дитини та діє в Договірній Державі, що визнає усиновлення.

Стаття 27

1. У випадках, коли усиновлення, здійснене в Державі походження, не зумовлює припинення тих правових відносин між батьками й дитиною, які існували раніше, воно може в Державі, що приймає, яка визнає усиновлення згідно з Конвенцією, бути перетворено на усиновлення, що має такі наслідки за умови, що:

- a) це допускається законодавством Держави, що приймає, та
- b) згоди, про які йдеться в пунктах "c" й "d" статті 4, надано чи надаються для цілей такого усиновлення.

2. До рішення про перетворення усиновлення застосовується стаття 23.

Глава VI **Загальні положення**

Стаття 28

Ця Конвенція не впливає на будь-який закон Держави походження, який вимагає, щоб усиновлення дитини, яка зазвичай проживає в цій Державі, здійснювалось у цій Державі, або який забороняє влаштування дитини або її передачу до Держави, що приймає, до усиновлення.

Стаття 29

Майбутні усиновлювачі не можуть спілкуватися з батьками дитини чи будь-якою іншою особою, яка піклується про неї, доти, доки не будуть виконані вимоги пунктів "а" - "с" статті 4 й пункту "а" статті 5, крім випадків, коли усиновлення здійснюється в рамках сім'ї або таке спілкування відповідає умовам, установленим компетентним органом Держави походження.

Стаття 30

1. Компетентні органи Договірної Держави забезпечують збереження наявної в них інформації про походження дитини, зокрема інформації про особу її батьків, а також медичної картки.
2. Вони забезпечують доступ дитини або її представника до такої інформації з відповідними вказівками настільки, наскільки це дозволено законодавством цієї Держави.

Стаття 31

Без шкоди для положень статті 30 особові дані, зібрані або передані згідно з Конвенцією, особливо дані, про які йдеться в статтях 15 і 16, використовуються лише для тих цілей, для яких їх було зібрано або передано.

Стаття 32

1. Ніхто не повинен одержувати невинуватої фінансової або іншої вигоди від діяльності, пов'язаної з міждержавним усиновленням.
2. Стягуватись або виплачуватись можуть лише витрати й видатки, зокрема обґрунтовані професійні гонорари особам, які беруть участь у процедурі усиновлення.
3. Керівники, адміністративні особи та службовці організацій, які беруть участь у процедурі усиновлення, не одержують винагороди, яка є необґрунтовано високою стосовно наданих послуг.

Стаття 33

Компетентний орган, який виявить, що будь-яке положення Конвенції не дотримується або існує серйозна небезпека того, що воно може бути не дотримане, негайно повідомляє про це центральному органу своєї Держави. Цей центральний орган відповідає за забезпечення вжиття відповідних заходів.

Стаття 34

На вимогу компетентного органу Держави призначення документа повинен бути наданий його переклад із засвідченням відповідності оригіналові. Якщо не передбачено інше, витрати на такий переклад покривають майбутні усиновлювачі.

Стаття 35

У процесі усиновлення компетентні органи Договірних Держав повинні діяти швидко.

Стаття 36

Стосовно Держави, яка має дві чи більш ніж дві системи права стосовно усиновлення, які застосовуються в різних територіальних одиницях:

- a) будь-яке посилання на звичайне місце проживання в цій Державі тлумачиться як посилання на звичайне місце проживання в територіальній одиниці цієї Держави;
- b) будь-яке посилання на законодавство цієї Держави тлумачиться як посилання на чинне законодавство відповідної територіальної одиниці;
- c) будь-яке посилання на компетентні органи або державні органи цієї Держави тлумачиться як посилання на органи, уповноважені діяти у відповідній територіальній одиниці;
- d) будь-яке посилання на акредитовані організації цієї Держави тлумачиться як посилання на організації, акредитовані у відповідній територіальній одиниці.

Стаття 37

Стосовно Держави, яка у сфері усиновлення має дві чи більш ніж дві системи права, що застосовуються до різних категорій осіб, будь-яке посилання на законодавство цієї Держави тлумачиться як посилання на правову систему, визначену законодавством цієї Держави.

Стаття 38

Держава, у межах якої різні територіальні одиниці мають власні норми права з питань усиновлення, не зобов'язана застосовувати положення цієї Конвенції у випадках, коли Держава з єдиною системою права не була б зобов'язана робити цього.

Стаття 39

1. Конвенція не впливає на будь-який міжнародний документ, сторонами якого є Договірні Держави та який містить положення з питань, що регулюються цією Конвенцією, якщо державами - сторонами такого документа не зроблена заява про інше.
2. Будь-яка Договірна Держава може укласти угоди з іншими Договірними Державами, однією чи більш ніж однією, щоб поліпшити застосування Конвенції в їхніх взаємовідносинах. Ці угоди можуть відступати лише від положень статей 14 - 16 й 18 - 21. Держави, які уклали таку угоду, передають її копію депозитарієві Конвенції.

Стаття 40

Жодні застереження до цієї Конвенції не дозволяються.

Стаття 41

Конвенція застосовується в кожному випадку, коли заяву, передбачену статтею 14, було одержано після набрання чинності Конвенцією в Державі, що приймає, та в Державі походження.

Стаття 42

Генеральний секретар Гаазької конференції з міжнародного приватного права регулярно скликає Спеціальну комісію для огляду практичного застосування Конвенції.

Глава VII Прикінцеві положення

Стаття 43

1. Конвенція відкрита для підписання Державами, які були членами Гаазької конференції з міжнародного приватного права під час її сімнадцятої сесії, та іншими Державами, які брали участь у цій сесії.

2. Вона підлягає ратифікації, прийняттю або схваленню, а ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення здаються на зберігання Міністерству закордонних справ Королівства Нідерландів, яке є депозитарієм Конвенції.

Стаття 44

1. Будь-яка інша Держава може приєднатися до Конвенції після набрання нею чинності згідно із частиною 1 статті 46.

2. Документ про приєднання здається на зберігання депозитарієві.

3. Таке приєднання є дійсним лише у відносинах між Державою, що приєднується, і тими Договірними Державами, які не висунули заперечень проти її приєднання протягом шести місяців після одержання повідомлення, про яке йдеться в пункті "b" статті 48. Таке заперечення також може бути висунуте державами під час ратифікації, прийняття або схвалення Конвенції після приєднання. Будь-яке подібне заперечення повідомляється депозитарієві.

Стаття 45

1. Якщо Держава має дві чи більш ніж дві територіальні одиниці, в яких застосовуються різні системи права до питань, про які йдеться в Конвенції, вона може під час підписання, ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання заявити, що дія цієї Конвенції поширюється на всі її територіальні одиниці або тільки на одну чи більш ніж одну з них, та може змінити цю заяву шляхом подання іншої заяви будь-коли.

2. Будь-яка така заява повідомляється депозитарієві, і в ній точно зазначаються територіальні одиниці, до яких застосовується Конвенція.

3. Якщо Держава не робить заяви, передбаченої цією статтею, то Конвенція поширюється на всі територіальні одиниці цієї Держави.

Стаття 46

1. Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців після здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення, про які йдеться в статті 43.

2. У подальшому Конвенція набирає чинності:

а) для кожної Держави, яка пізніше ратифікує, приймає чи схвалює її або приєднується до неї, - у перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців після здачі на зберігання її ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, схвалення чи приєднання;

б) для територіальної одиниці, на яку дію Конвенції було поширено згідно зі статтею 45, - у перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців після повідомлення, зазначеного у згаданій статті.

Стаття 47

1. Держава - сторона Конвенції може денонсувати її шляхом надіслання депозитарієві письмового повідомлення.

2. Денонсація набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення дванадцяти місяців після одержання повідомлення депозитарієм. У випадку, коли в повідомленні зазначено більш тривалий період для набрання чинності денонсацією, вона набирає чинності із закінченням такого періоду після одержання повідомлення депозитарієм.

Стаття 48

Депозитарій повідомляє Державам - членам Гаазької конференції з міжнародного приватного права, іншим Державам, які брали участь у сімнадцятій сесії, та Державам, які приєдналися згідно зі статтею 44, про таке:

а) підписання, ратифікації, прийняття й схвалення, про які йдеться в статті 43;

б) приєднання та заперечення проти приєднань, зазначені в статті 44;

с) дату набрання чинності Конвенцією згідно зі статтею 46;

д) заяви та призначення, про які йдеться в статтях 22, 23, 25 і 45;

е) угоди, зазначені в статті 39;

ф) денонсації, про які йдеться в статті 47.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те вповноважені, підписали цю Конвенцію.

Учинено в Гаазі 29 травня 1993 року англійською та французькою мовами, причому обидва тексти є рівноавтентичні, в одному примірнику, який передається на зберігання до архіву Уряду Королівства Нідерландів і засвідчені копії якого будуть надіслані дипломатичними каналами кожній Державі, яка була членом Гаазької конференції з міжнародного приватного права під час проведення її сімнадцятої сесії, та кожній іншій Державі, яка брала участь у зазначеній сесії.
